

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Назва освітнього компонента <i>Нормативний/вибірковий</i>	Охорона праці в галузі Обов'язковий
Ступінь освіти Бакалавр/магістр/доктор філософії Освітня програма	Магістр Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Рік викладання/ Семестр/ Курс (рік навчання)	2021-2022/ I семестр / 1М курс
Викладач	Коноваленко Т.В.
Профайл викладача	http://filolog.mdpu.org.ua/kafedra-metodyky-vykladannya-germanskyh-mov/sklad-kafedry-metodyky-vykladannya-germanskyh-mov/konovalenko-tetyana-vasilivna/
Контактний тел.	+380975065430
E-mail:	tetiana_konovalenko@mdpu.org.ua
Сторінка курсу в ЦОДТ МДПУ ім. Б.Хмельницького	http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=2067
Консультації	<i>Очні консультації:</i> Щочетверга 14.20 до 15.40 <i>Онлайн-консультації:</i> через систему ЦОДТ МДПУ ім. Б.Хмельницького.

1. АНОТАЦІЯ

Дисципліна «Охорона праці в галузі» призначена для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці в освітянській та перекладацькій діяльності.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Мета навчальної дисципліни полягає у формуванні у майбутніх фахівців (спеціалістів) умінь та компетенцій для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці в освітянській і перекладацькій діяльності.

Завдання вивчення дисципліни передбачає забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах конкретних галузей господарювання через ефективне управління охороною праці та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку.

3. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

КК13датність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

ЗК4Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК53датність працювати в команді та автономно.

ЗК93датність до адаптації та дії в новій ситуації.

4. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН 4. Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.

ПРН 5. Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня, у тому числі з урахуванням регіонального контексту.

5. ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Вид заняття	лекції	практичні заняття	самостійна робота
Кількість годин	16	14	60

6. ПОЛІТИКА

Політика академічної поведінки та етики:

- Не пропускати та не запізнюватися на заняття за розкладом;
- Вчасно виконувати завдання семінарів та питань самостійної роботи;
- Вчасно та самостійно виконувати завдання періодичного та підсумкового (семестрового) контролю.

7. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

7.1 СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ЗАГАЛЬНА)

Кількість годин	Тема	Форма діяльності (заняття, кількість годин)	Література	Завдання	Вага оцінки	Термін виконання
БЛОК 1.						
Охорона праці як невід’ємна складова соціальної відповідальності						
10	Тема 1. Соціальний діалог в Європейському Союзі	Лекція (2 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (6 год.)	1-6	1. Зверніться до Стандарту ISO 26000 «Керівництво з соціальною відповідальністю», розгляньте основні принципи соціальної відповідальності. 2. Проаналізуйте Загальну декларацію прав людини. Чи відповідає їй ситуація у нашій країні?	5	впродовж першого навчального семестру (перший періодичний контроль)

				<p>країні?</p> <p>3. Назвіть комплекси міжнародних документів.</p> <p>4. Розгляньте Міжнародний кодекс праці особливо детально вивчіть конвенції № 29, 47, 87, 95, 100, 105, 111, 122, 154. Які з них є ратифікованими Україною? Які, на Вашу думку, мають бути ратифікованими? Чому?</p>		
12	Тема 2. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі	Лекція (2 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (8 год.)	1-6	<p>1. Розгляньте перелік основних законодавчих та нормативно-правових актів (на кінець видання) і вкажіть, які з них безпосередньо стосуються системи освіти.</p> <p>2. Проаналізуйте зміст статей 43, 45 та 46 Конституції України, вкажіть, чи завжди вони дотримуються в Україні. Поясніть поняття соціального захисту на прикладі вказаних статей.</p> <p>3. Розгляньте закони «Про освіту» і «Про охорону праці». Чи</p>	5	впродовж першого навчального семестру (перший періодичний контроль)

				є в них спільні риси? Які?		
12	Тема 3. Система управління охороною праці в організації	Лекція (2 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (8 год.)	1-6	1. Зобразіть схему структури СУОП. 2. У межах Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників з'ясуйте повний перелік завдань та обов'язків, повноважень, відповідальності, і тому числі охорони праці та безпечного ведення робіт. 3. Опрацюйте розділи Довідника «Загальні положення», «Завдання та обов'язки», «Права», «Відповідальність», «Повинен знати» «Кваліфікаційні вимоги» та «Взаємовідносини (зв'язки) за посадою».	5	впродовж першого навчального семестру (перший періодичний контроль)
12	Тема 4. Травматизм та професійні захворювання в галузі. Розслідування нещасних випадків	Лекція (2 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (8 год.)	1-6	1. Вивчіть ДСТУ 2293-99 «Охорона праці. Терміни та визначення основних понять» занотуйте визначення	5	впродовж першого навчального семестру (перший періодичний контроль)

				<p>основних понять. 2. Розгляньте резолюцію МОГ «Про статистику виробничого травматизму», з'ясуйте принципи ідентифікації виробничої травми. 3. Поясніть специфіку оформлення актів форм Н-1 та Н-2.</p>		
БЛОК 2. Спеціальні розділи охорони праці в галузі професійної діяльності						
12	Тема 5. Загальні вимоги безпеки в галузі навчання іноземних мов	<p>Лекція (2 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (8 год.)</p>	1-6	<p>1. Аналіз умов праці в галузі за показниками шкідливості та небезпечності, важкості та напруженості трудового процесу. 2. Вимоги безпеки під час експлуатації основного технічного обладнання, розміщення обладнання та утримання робочих місць в кабінеті іноземних мов. 3. Особливості заходів електробезпеки. 4. Напруженість праці. Увага, напруженість аналізаторних функцій,</p>	5	впродовж першого навчального семестру (другий періодичний контроль)

				емоційна та інтелектуальна напруженість.		
10	Тема 6. Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці	Лекція (2 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (6 год.)	1-6	1. Органи державного нагляду за охороною праці. 2. Основні принципи державного нагляду (контролю). 3. Проведення державного нагляду за охороною праці. Види та основні параметри проведення наглядових заходів.	5	впродовж першого навчального семестру (другий періодичний контроль)
12	Тема 7. Здоров'язберігаючі технології на заняттях з іноземної мови	Лекція (2 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (8 год.)	1-6	1. Суть поняття «здоров'язберігаючі технології». 2. Підготовка викладача до використання здоров'язберігаючих технологій. 3. Специфіка застосування здоров'язберігаючих технологій на заняттях з іноземної мови	5	впродовж першого навчального семестру (другий періодичний контроль)
10	Тема 8. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання в галузі	Лекція (2 год.) Самостійна робота (8 год.)	1-6	Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання в галузі	5	впродовж першого навчального семестру (другий періодичний контроль)

7. 2 СХЕМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ЛЕКЦІЙНИЙ БЛОК)

Методи і прийоми навчання: Gapped-лекція, jig-saw-лекція, формальна лекція, неформальна лекція, кейсові технології, дискусія, презентація з відкритими питаннями, лекція-проблематизація, проблемно-пошуковий метод, проектна робота, дистанційне навчання з опорою на використання інформаційно-комунікаційних технологій і відеоконференц-зв'язок.

Тема лекції	Зміст лекції
Тема 1. Соціальний діалог в Європейському Союзі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення та основні принципи соціальної відповідальності. 2. Міжнародні норми соціальної відповідальності. 3. Законодавча основа Євросоюзу з питань охорони праці. 4. Охорона праці – частина соціальної політики ЄС. 5. Трудові норми Міжнародної організації праці.
Тема 2. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Законодавчі акти з охорони праці в галузі. 2. Показник нормативно-правових актів з питань охорони праці. 3. Галузеві програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища.
Тема 3. Система управління охороною праці в організації	<ol style="list-style-type: none"> 1. Основні вимоги до побудови і функціонування системи управління охороною праці (СУОП). Положення про СУОП, структура та зміст його розділів. 2. Політика в галузі охорони праці. 3. Планування заходів з охорони праці. 4. Види планування та контролю стану охорони праці. Облік і аналіз показників охорони праці. 5. Інтегровані системи менеджменту в галузі охорони праці. Галузеві системи управління охороною праці.
Тема 4. Травматизм та професійні захворювання в галузі. Розслідування нещасних випадків	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальні положення та основні поняття. 2. Причини нещасних випадків. 3. Розслідування та облік нещасних випадків у навчально-виховних закладах. 4. Повідомлення про нещасні випадки, їх розслідування та облік. 5. Спеціальне розслідування нещасних випадків. 6. Звітність про нещасні випадки і аналіз причин, що призвели до них.
Тема 5. Загальні вимоги безпеки в галузі навчання іноземних мов	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз умов праці в галузі за показниками шкідливості та небезпечності, важкості та напруженості трудового процесу. 2. Вимоги безпеки під час експлуатації основного технічного обладнання, розміщення обладнання та утримання робочих місць в кабінеті іноземних мов. 3. Особливості заходів електробезпеки.

	4. Напруженість праці. Увага, напруженість аналізаторних функцій, емоційна та інтелектуальна напруженість.
Тема 6. Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці	1. Органи державного нагляду за охороною праці. 2. Основні принципи державного нагляду (контролю). 3. Проведення державного нагляду за охороною праці. Види та основні параметри проведення наглядових заходів.
Тема 7. Здоров'язберігаючі технології на заняттях з іноземної мови	1. Суть поняття «здоров'язберігаючі технології». 2. Підготовка вчителя до використання здоров'язберігаючих технологій. 3. Специфіка застосування здоров'язберігаючих технологій на заняттях з іноземної мови.
Тема 8. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання в галузі	1. Види соціального страхування. 2. Фонд соціального страхування. 3. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування

7.3 СХЕМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ)

Тема практичного заняття	Зміст практичного заняття
Соціальний діалог в Європейському Союзі	Обговорення теми. Виконання тестових завдань
Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі	Обговорення теми. Виконання тестових завдань
Система управління охороною праці в організації	Обговорення теми. Виконання тестових завдань
Травматизм та професійні захворювання в галузі. Розслідування нещасних випадків	Обговорення теми. Виконання тестових завдань
Загальні вимоги безпеки в галузі навчання іноземних мов	Обговорення теми. Виконання тестових завдань
Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці	Обговорення теми. Виконання тестових завдань
Здоров'язберігаючі технології на уроці іноземної мови	Обговорення теми. Виконання тестових завдань

7.4 СХЕМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ)

Тема для самостійного опрацювання	Зміст теми
Соціальний діалог в Європейському Союзі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці. Основні напрямки співробітництва. 2. Організація об'єднаних націй. 3. Всесвітня організація охорони здоров'я. 4. Міжнародна організація праці.
Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Окремі пункти нормативно-правових і законодавчих актів. 2. Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і закладах освіти
Система управління охороною праці в організації	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організаційна та функціональна структури СУОПГ. 2. Мета та принципи функціонування. 3. Вивчення стандарту OHSAS 18001:2007.
Травматизм та професійні захворювання в галузі. Розслідування нещасних випадків	<ol style="list-style-type: none"> 1. Спеціальне розслідування нещасних випадків. 2. Звітність про нещасні випадки і аналіз причин, що призвели до них.
Загальні вимоги безпеки в галузі навчання іноземних мов	<ol style="list-style-type: none"> 1. Обладнання кабінету іноземних мов. 2. Проведення позакласної і позашкільної роботи у безпечних умовах. 3. Організація дозвілля школярів.
Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці	Основні параметри проведення наглядових заходів.
Здоров'язберігаючі технології на уроці іноземної мови	Створення програм і проектів з англійської мови здоров'язберігаючого спрямування.
Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві	Вивчення нормативної документації.

8. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Форми оцінювання: Усне опитування, дискусія, доповіді, презентації, тестування, письмовий модульний контроль, open-bookquiz, усний екзамен

Загальна система	За семестр з курсу дисципліни проводяться два періодичні контролю (ПКР), результати яких є складником
-------------------------	---

<p>оцінювання курсу</p>	<p>результатів контрольних точок першої (КТ1) і другої (КТ2). Результати контрольної точки (КТ) є сумою поточного (ПК) і періодичного контролю (ПКР): $КТ = ПК + ПКР$. Максимальна кількість балів за контрольну точку (КТ) складає 50 балів. Максимальна кількість балів за періодичний контроль (ПКР) становить 60 % від максимальної кількості балів за контрольну точку (КТ), тобто 30 балів. А 40 % балів, тобто решта балів контрольної точки, є бали за поточний контроль, а саме 20 балів. Результати поточного контролю обчислюються як середньозважена оцінок ($X_{ср}$) за діяльність студента на практичних (семінарських) заняттях, що входять в число певної контрольної точки. Для трансферу середньозваженої оцінки ($X_{ср}$) в бали, що входять до 40 % балів контрольної точки (КТ), треба скористатися формулою: $ПК = (X_{ср}) 20 / 5$. Таким чином, якщо за поточний контроль (ПК) видів діяльності студента на всіх заняттях $X_{ср} = 4.1$ бали, які були до періодичного контролю (ПКР), то їх перерахування на 20 балів здійснюється так: $ПК = 4.1 20 / 5 = 4.1 * 4 = 16.4 // 16$ (балів). За періодичний контроль (ПКР) студентом отримано 30 балів. Тоді за контрольну точку (КТ) буде отримано $КТ = ПК + ПКР = 16 + 30 = 46$ (балів).</p> <p>Студент має право на підвищення результату тільки одного періодичного контролю (ПКР) протягом двох тижнів після його складання у випадку отримання незадовільної оцінки.</p> <p>Підсумковим контролем є екзамен, на його складання надається 100 балів за виконання тестів (або задач чи завдань іншого виду). Загальний рейтинг з дисципліни (ЗР) складається з суми балів (Е), отриманих на екзамені, і підсумкової оцінки (ПО) та ділиться навпіл. $ЗР = (ПО + Е) / 2$</p>
<p>Практичні заняття</p>	<p>«5» – студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі розрахункові / тестові завдання. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.</p> <p>«4» – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість розрахункових / тестових завдань. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.</p> <p>«3» – студент в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину розрахункових / тестових завдань. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.</p>

	«2» – студент не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив окремі розрахункові / тестові завдання. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки.
Умови допуску до підсумкового контролю	Студент, який навчається стабільно на «відмінні» оцінки і саме такі оцінки має за періодичні контролю, накопичує впродовж вивчення навчального курсу 90 і більше балів, має право не складати екзамен з даної дисципліни. Студент зобов'язаний відпрацювати всі пропущені семінарські заняття протягом двох тижнів. Невідпрацьовані заняття (невиконання навчального плану) є підставою для недопущення студента до підсумкового контролю.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Протоєрейський О. С, Запорожець О. І. Охоронапраці в галузі: Навч. посіб. – К.: Книжкове вид-во НАУ, 2005. – 268 с.
2. Русаловський А. В. Правові та організаційні питання охорони праці: Навч. посіб. – 4-те вид., допов. і перероб. – К.: Університет «Україна», 2009. – 295 с.
3. Третьяков О.В., Зацарний В.В., Безсонний В.Л. Охоронапраці: Навчальний посібник з тестовим комплексом на CD/ за ред. К.Н. Ткачука. – К.: Знання, 2010. – 167 с.
4. Гогіташвілі Г. Г., Карчевські Є.-Т., Лапін В. М. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами: Навч. посіб. – К.: Знання, 2007. – 367 с.
5. Катренко Л.А., Кіт Ю.В., Пістун І. П. Охоронапраці. Курс лекцій. Практикум: Навч. посіб. – Суми: Університетська книга, 2009. – 540 с.
6. Методичні рекомендації до лекційних і семінарських занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі» / Уклад. Т.В. Коноваленко. – Мелітополь, 2012. – 60 с.

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

7. Закон України «Про охорону праці».
8. Кодекс законів про працю України.
9. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».
10. Закон України «Про пожежну безпеку».
11. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».

12. НПАОП 0.00-4.03-04 «Положення про Державний реєстр нормативно-правових актів з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 08.06.2004 р. № 151.
13. НПАОП 0.00-4.09-07 «Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 55.
14. НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15.
15. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 07.02.2008 р.
16. ДСТУ 2293-99 «Охорона праці. Терміни та визначення основних понять».
17. Міждержавний стандарт ГОСТ 12.0.230-2007 ССБТ. Системи управління охороною праці. Загальні вимоги.
18. Перелік професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2001 р. № 559.
19. Директива Ради Європейських Співтовариств 89/391/ЕЕС «Про впровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки й гігієни праці працівників».
20. Конвенція МОП 187 «Про основи, що сприяють безпеці й гігієні праці».
21. Міжнародний стандарт SA8000: 2001 «Соціальна відповідальність». SAI SA8000: 2001 Social Accountability International.
22. Міжнародний стандарт ISO 26000:2010 – «Настанова по соціальній відповідальності». ISO 26000: 2010 (Draft) Guidance on Social Responsibility.
23. Міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007 Occupational health and safety management systems – Requirements. Системи менеджменту охорони праці – Вимоги.
24. Міжнародний стандарт OHSAS 18002, Guidelines for the implementation of OHSAS 18001. Настанова по впровадженню OHSAS 18001.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. <http://www.mon.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України.
2. <https://www.dsns.gov.ua/> - Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій
3. <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/index> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування України
4. <https://geneva.mfa.gov.ua/posolstvo/2609-labour>- Постійне представництво України при відділенні ООН у Женеві
5. <http://base.safework.ru/safework> - Библиотека безопасного труда МОТ
6. <http://www.nau.kiev.ua/>- Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)»